

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

ШЕКСПИРОВО ПОЗОРИШТЕ И ЊЕГОВА ПУБЛИКА.

О горњој теми држао је Фрања *Дитмар* на скупштини „пегницовог цветног ордена“ у Нирнбергу предавање, из кога саопштавамо ово:

Драме великога Британца приказане су већином први пут у глобском позоришту, што га године 1595 отворила глумачка дружина, у којој је био и сам Шекспир. То је позориште било изван старе вароши (City) лондонске, близу реке Темзе. То је велика дрвена зграда на шест ћошкова, на којој се виде разне рупе, налик на пушкарнице, а опкољена је широким јарком. Над спољашњом оградом дижу се два мала крова, а изнад њих се пре почетка представе вије застава од црвене свиле. Над главним улазом у позориште стоји статуа Херкулова, који држи глобус (земљовид). Под статуом, која није баш особито изражена, стоје речи: *Totus mundus agit histrionem* (т. ј. Цео свет је глумац. Од тог глобуса названа је кућа глобско позориште. Кад је дан представе, онда је велика ларма пред позориштем. Ту се продаје духан, воће, књиге, новине, а продавци нуде свету свој еспап с гласном виком. Дворани, занатлије, матрози, судије на мазгама, женске на носилима придолазе са свих страна. Пред вратима стоји благајник. За један шилинг добије се место у ложама или на позорници. „Оснивачи“ у партеру плаћају мање. Отмена господи лондонска воле да иду на позорницу. Тамо они седе на трногим столицама или леже на простртим пољавама. Позорница је одељена од партера ниском оградом и завесом. Завеса дели се у среди на две половине. Она се употребљује само у почетку и на свршетку комада. Кулиса и декорација нема, бар не као у нас. Зидови су на позорници застрти ћилимовима, у трагедијама црним, а у комедијама плавим. Место,

где се радња збива, означаје се тиме, што позоришни слуга пред завесу обеси даску, на којој пише „Верона“ или „Мантуа“ — као н. пр. код „Ромеа и Јулије“. Сто и неколико столица значи дворану, гостионицу; парче платна, на ком је овлаш насликан прозор, и које се са стране на позорници притврди, показује, да призор представља куће. Остраг је мала, за неколико степена узвишена позорница. Она је ћилимовима затворена; над њом ложа на два стуба. Та мала позорница служи као соба за спавање, као пећина, а ту стоји и престо у „Краљу Лиру“ и т. д.; а ложа горе представља замак, брдо, варошки зид, балкон и т. д. Центлмени ходају на позорници амо и тамо, а кад су паузе — докле музика свира — картају се, пуше, забављају се.

Они из партера увек се свађају са онима, што седе на позорници. Псовке, орахове љуске, труле неранце, запушачи од јагњеде лете на позорницу, али су их одатле опет враћали, па још и с мало јачим грдњама. Доле је живо кретање и прави живот; читави облаци од духана дижу се у висину; плаво небо смеши се над „оснивачима“. На име глобско позориште је летње позориште, само позорница и ложе заклоњене су кровом од непогоде времена.

У ложама седи и по гдекоја женска, испод црне полумаске помаља се по која позамашна дула. У осталом женским није намењено ни позориште нити драма шекспирова. У колико је прост украс позорнице, у толико су лепше одевени глумци. Женске улоге приказују младићи. Сам Шекспир играо је на сву прилику само мање улоге, тако н. пр. духа Хамлетова оца. У глумачкој дружини било је изврских снага. У трагичким улогама највише се хвали Шекспиров

пријатељ, Ридерд Борбец. Учењаци су слабо поштовали драмско песništво, али се народ жарко одушевљавао за глумаштво. То одушевљење народно, као и наклоност највиших кру-

гова енглеских према позоришту, биле су две снажне полуге, које су драматску појезију уздигле на толику висину.

— р —

ДИСТИЊИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Школски надзорник“, „Љубавно писмо“ и „Француско-пруски рат“. Шаљиве игре, свака у једној радњи, од Косте Трифковића).

Девет се додуше не рачуна у округле бројеве, те ни у важне, дакле епохалне тренутке, па ипак смо ми у тишини зажалили били на управу позоришну, што је пропустила у храму Талијином дати девети годишњи парастос ненакнађеноме Трифковићу. Зажалили смо тим више, што нас је пре пет година са четвртим парастосом била пријатно изненадила, а четир није ништа боље од девет, осим можда што је тако. Но хвала буди околности, што се заказани за четвртак, 15. март о. г. „Дон Цезар“ због акутне промуклости госта-Београђанина Милоша Цветића мораде до суботе одложити, поправи се управа, те посвети то вече у помени Трифковићевој. Састадо смо се тако са старим знанцима и запитамо за јуначко здравље. И зачудисмо се и задивисмо млађаној свежини њиховој па не дођосмо чисто себи од чуда, откуда им још на лицу ниједне боре, на глави ниједне седе. Прави узор челичнога здравља и једрине!

За отштету, што су тек по нужди дошли на ред, довели су их у госте најпоузданије вође, што се с њима од детињства већ друже. На челу је био стари армонични квартет Ружићка-Добриновићка-Ружић-Добриновић. Па онда још приде хтео и Добриновић да нас отштети, што смо толико били без њега, или се ваљда побојао за љубимаштво своје, па прегао, да га једним ударцем задржи или поврати, ако се утајало, те се свом снагом дао и на „старога учу“ у „Школскоме надзорнику“, и на „случајнога слугу“ у „Љубавноме писму“ и на „закованог французомана, господина Поповића“ у „Француско-пруском рату“. Но па видио је, да баш није било бог зна колико опасности по љубимаштво. Средњи је квартет: Рајковићка-Хаџићева-Лукић-Димитријевић достојно пристао уз стари, а и млади, нови квартет: Петровићева-Барбарић-Марковић-Љ. Станојевић, вољно је по снази подупр'о. У колу, што онај стари квартет води, нека Љ. Станојевићу није зазор бити притучало, а што је у триједи млађаних љубавника

дошао на крај, ваљда је криво то, што му усљед штедљивости љубавничине није на време дошло писмо до руку, да је могао доћи пре времена.

Г.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Народно позориште у Београду.) Пре неки дан давао се на београдској позорници и код нас јако омиљени комад „Стари бака и његов син зусар.“ То је дало повода „Нов. београдском дневнику“ да каже, да поменути комад не служи на част и углед народном позоришту, и да позоришна публика није ни најмање у добитку, гледећи га на позорници, шта више, да достојанство и углед српске престонице захтевају, да се тај комад избаци из позоришног репертоара. „Београдски дневник“ устао је у о брану „Старога баке“, па том приликом каже ово: „У првим редовима критичар нам казује своје мисли о позоришту у опште, и китњастим фразама описује његов позив, служећи се при том мишљењем оних великана, који су већ одавно о томе свој суд изrekli. Слажући се с њима у томе, да је позориште школа, у којој се народ учи моралу, у којој се сликањем значајних момената из прошлости користи искуством, које нам пружа историја, а сатирисањем савремених мана поправља и упућује, критичар „Новог београдског дневника“ ставља себи овакво питање: „Да ли наше народно позориште врши свој позив?“ И као одговор своме питању брзо додаје: „Не бих рекао! Оно нам пружа по који пут здравих и озбиљних комада, (зар?!), који заслужују пажњу публике и на чему морамо бити благодарни управи; (лепо јој ви благодарите, нападајући несавесно на најкрасније комаде!) али, кад хладно расудимо, (тако!) морамо рећи, да управа нашег позоришта није срећна у избору позоришних комада. Више пута дају се такви комади, какви се не би смели износити на позорницу, и који у себи немају никакве вредности, који управо кваре укус публици (!), који публику само смејањем задовољају. Такав је комад од прилике (!) „Стари Бака“, и т. д. Из свега овога види се, да критичар „Новог београдског дневника“ врло добро познаје књижевност и да се одликује дубо-

ким и бистрим погледом!... За њега није ништа кад ко каже: „Стари Бака не заслужује да се износи на позорницу, он само смејањем задовољава публику, квари јој укус,“ и т. д. . . . О tempoга! о mores! . . . Критичар „Новог београдског дневника“ или је дремао кад се „Стари Бака“ представљао, или је своју рецензију писао по чувењу, јер иначе не би се могао тако скандалозно огрешити о тенденцију самога комада, која је тако јасна и очигледна. Карактер главнога јунака (чича Мија) насликан је са свим реално и са великом вештином, а писац није крив, што народ у Угарској (где се радња збива) не живи онако, како би желео критичар „Новог београдског дневника“. Чича Мија није варалица, он се само користи zgodним начином, да неваљалог крчмара нагна на испуњење задате речи, да праведно награди жртву, коју му је принео син чича Мијин. Што се крчмар вара, није крив чича Мија; он му, шта више, и сам каже, да нема новаца да издржава свога сина, дакле говори истину. Што крчмар по својој лукавој природи сумња у истинитост његових речи, ко је томе крив? Али критичар ваљда неће да каже, да се у моралистици не одобрава, да се, тако рећи, избија клин клином, да се превара казни преваром? Међу тим, то и није овде случај, а баш и кад би био, мора се ипак мало и опростити чича Мији, јер он служи праведној ствари, а осим тога, он није високоучени моралиста, него прост, али практичан сељак, дакле насликати га друкчије, значило би огрешити се о истину. Ми смо далеко и од саме помисли, да бранимо начело, да цел оправдава средство, али против отрова често се као лек опет употреби отров. Чича Мији дакле у овом карактеру нема се шта замерити.

Друга важна личност јесте Црвенко крчмар. Он је репрезентант оне многобројне класе друштвене, која „нешто радом, нешто крадом“ прикупља блага земаљска, и ни једну прилику не пропушта да очерупа свога ближњег. Црвенко крчмар дошао је као убоги сиромах, где се радња збива, па се својом уметношћу обогатио. Његово главно начело у томе је, да на лак начин приграби што више новаца. Њега мрзе и пакосте му, али он се на све то слабо обзире, и сву утеху налази у своме благу; и у своме размаженом сину Никици. Главна му је мана грамзивост, и та мана овде баш и излази на видик, чини га комичним, а главни је узрок његове несреће. Гледалац осећа неко праведно задовољење, кад види како се он сам хвата у мреже, јер је већ почео према њему осећати антипатију, чим се упознао с њиме. Црвенко крчмар дакле насликан је потпуно доследно и верно, а за поуку баш како ваља.

Остали карактери, певац, Никица, Милка

и њена другарица описани су врло вешто. Певац је обичан паразит, Никица размажено деориште, Милка плашљива, али и послушна и добра кћи, а њена другарица нешто брбљива, али ипак послушна и добра. Према томе, у чему види крикичар „мајсторлуке и преваре“, и по чему суди да тај комад не заслужује, да се представља у Краљевско српском народном позоришту? У чему се руши углед српске престонице са представљањем тога комада? У чему се понижава (читај, понизује) углед позоришта и српске краљевине? Ми смо тако слободни да се усуђујемо да верујемо, да би се критичар Нов. Београд. дневника“ и сам нашао у големој запарци, кад би му ко год поставио оваква питања. Камо срећа да су прилике такве, да у Београду имамо више позоришта, па макар које и на *Дорћолу*, па кад прво мађарско позориште у своме репертоару стално одржава „Старога Баку“, шат се и ми не би осрамотили, представљајући га у нашем народном позоришту, па било то по *Дорћолу* или у господској улици, или где му драго, јер позориште је *свуда* позориште, његова ваљаност не зависи од украса и машинерија, јер то само прибавља моменталног уживања оку, него од каквоће репертоара и способности глумца. Ми бар тако мислимо.

Критичар треба да буде праведан, строги судија, али у својој строгости несме да изгуби из вида цел критике — усавршавање уметности. Он је пријатељ уметништва, али, као прави пријатељ, мора да говори истину.“

* (Народно позориште у Загребу.) Читамо у „Нар. Нов.“ од 25. марта ово: *Шпањолски ђаци* стекли су најтоплије симпатије у нашем општинству. Синоћ била је кућа по трећи пут пуна. Повлађивање беше и синоћ живахно, особито је наша свеучилишна младеж, која се такођер сличном врсти глазбе бави, поздрављала своје шпањолске другове највећим весељем. Програм је био врло занимљив. Међу осталим шпањолским композицијама, те народним песмама чули смо и Вердијев „Мизерере“ из опере „Тровадор“.

Красна и оригинална била је последња тачка програма!!! Оле!!! Весела та и дражесна шпањолска песма разиграла је општинство, те је захтевало, да се опетује.

„Естудиантина еспањола“ одликује се својом складном и хармоничном игром. Извађање појединих тачака тако је сложено и тачно, да је збиља милина слушати га. Навластито се лепо слушају корачнице, те у опште складбе у брзом темпу. Општинство је шпањолске ђаке код сваког појава бурно поздрављало.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

34. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У ПОНЕДЕЛИК 19. МАРТА 1884.

РАСПОРЕД:

I. ДЕО.

- I. 1. „Укор“, од Бранка Радичевића, 2. „Море ми је љубав твоја“, сложио Даворин Јенко, уз гласовирску пратњу пева М. Марковић, члан срп. нар. позоришне дружине.
 II. „Имам песме“, од Змај-Ј. Јовановића, дујет од Хорејшека, уз пратњу гласовирску певају Т. Лукићка и Д. Милосављевићка, чланови срп. нар. позоришне дружине.
 III. „Струнал“, четворопев од Машека, уз гласовирску пратњу певају Т. Лукићка, Д. Милосављевићка, А. Лукић и М. Барбарић, чланови срп. нар. позор. дружине.

II. ДЕО.

IV. Д В Е Ц Е Д У Љ Е.

Шаљива игра у 1 чину, по немачком Ј. Г.

ОСОБЕ.

Ранко	Барбарић.
Цвета	Л. Петровићева.
Шаранац, сеоски брица	Динић.

Збива се пред цветним кућом.

III. ДЕО.

- V. 1. „Приљуби лик“, од Јензена, 2. „Романца“, од баронице Ротшилдовице, уз гласовирску пратњу пева Д. Милосављевићка.
 VI. 1. „Все мене“, 2. „Толажба“, дуети од Даворина Јенка, уз гласовирску пратњу певају И. Станојевић и М. Марковић, чланови српске народне позоришне дружине.
 VII. 1. „Голуб“, 2. „Валцер“, од Доницетија, уз пратњу свирачког збора пуковније Филиповићеве пева М. Цветићка, члан кр. срп. народног позоришта у Београду.

VIII. ЈУГ БОГДАН И ДЕВЕТ ЈУГОВИЋА.

Кантата, од Н. С. Ђурковића, за оркестар удесио Фрања Петрик, пева мушки збор срп. нар. позоришне дружине уз пратњу свирачког збора пуковније Филиповићеве.

ОСОБЕ:

Југ Богдан	Ружић.	Веселин	Марковић.
Миљко	Лукић.	Љубидраг	И. Станојевић.
Војин	Димитријевић.	Стојан	Љ. Станојевић.
Марко	Динић.	Влајко	Ђурђевић.
Радмило	Барбарић.	Бошко	Рашић.

Чист приход од ове представе иде на подмирење трошкова око изложбе женских ручних радова коју приређује „Добротворна женска задруга новосаткиња“ у Новом Саду у првој половини месеца августа о. г.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.